

CONTRIBUȚII PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITATEA OMULUI DE ARME SILVIU DE HERBAY (1860-1923)

RĂZVAN MIHAI NEAGU
neagurazvan10@yahoo.com
Colegiul Tehnic Turda

CONTRIBUTIONS REGARDING THE LIFE AND ACTIVITY OF THE MAN OF ARMS SILVIU OF HERBAY (1860-1923)

ABSTRACT

Silviu of Herbay was one of the most important Romanian military career soldier in Austria-Hungary, who activated in the late XIXth century and early XXth century. He was a personality with a multivalent activity, a soldier, a scholar, organizer and supporter of the Romanian sport in Transylvania, and later, after the Great Union (1918) a politician and senator of Romania. He came of a Romanian Orthodox family from Hunedoara County. Silviu of Herbay had a superior military training and was noted in a series of missions in Bosnia and Herzegovina. The Romanian soldier was a close person of the Orthodox Bishop of Arad, John Ignatius Papp. At the beginning of the XXth century, Herbay was promoted to the colonel rank and shortly afterwards was appointed to a very important military function in Vienna (Comando-Platz). In this way the Romanian man of arms became one of the most important military figures in the imperial capital. The City of Central Europe gave to the Romanian officer ample opportunities social and professional asserting, of which he made the most becoming an active character of the Viennese society. From this position he helped the Romanian aviator, Aurel Vlaicu. Silviu of Herbay supported the Romanian youth and sport from Transylvania.

Keywords: Silviu de Herbay, military career, Vienna, sport, Romania.

Începuturile carierei militare. Deși Silviu de Herbay a fost unul dintre cei mai importanți militari de carieră români din Austro-Ungaria, care a activat la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, viața și activitatea sa rămân în afara interesului major al istoriografiei românești. Herbay a fost o personalitate cu o activitate plurivalentă, militar, om de cultură, organizator și sprijinitor al sportului românesc din Transilvania, iar ulterior, după Marea Unire (1918), om politic și senator al României.

Silviu de Herbay s-a născut în 1860 la Ilia (comitatul Hunedoara) și provenea dintr-o familie românească hunedoreană de confesiune ortodoxă, tatăl său, Alexandru de Herbay, fiind viceprețor la Baia de Criș (comitatul Zarand)¹. Acesta a avut 6 băieți: Iuliu (mort în 1919 de gripă spaniolă), Silviu, Alexandru, Demetriu

¹ *Telegraful Român*, XXXI, nr. 152/1884, p. 608; Francisc Hossu-Longin, *Amintiri din viața mea*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975, p. 29-31. Ziarul budapestan *Vasárnapi Ujság* informează că Alexandru de Herbay a murit la Deva în anul 1887, având 55 de ani (cf. *Vasárnapi Ujság*, 36-dik, szám. 1887, Budapest szeptember 4, XXXIV, évfolyam, p. 602).

(maior în armata austro-ungară, mort în Primul Război Mondial în Galiția), Augustin și Emil (căpitan în armata austro-ungară; în noiembrie 1918 a comandat Gărzile Naționale Române din Oradea și comitatul Bihor)². Așadar, Silviu era al doilea copil al familiei. Acesta a avut o carieră militară strălucită. În stadiul actual al cercetărilor, nu se poate identifica academia militară în care a învățat. Precizăm că numele său nu apare înregistrat în niciuna dintre matricolele publicate ale marilor școli de profil din Austro-Ungaria (*Academia Militară Tereziană* din Wiener Neustadt, *Școala de Geniu*, *Școala de Război*, *Academia de Honvezi Ludovika* din Budapesta etc.). Cu toate acestea este o certitudine faptul că Silviu de Herbay a avut o pregătire militară superioară. Autorii Dorin Petresc și Ioan Lăzărescu precizează în lucrarea lor dedicată istoriei Regimentului din Orăștie faptul că militarul român a urmat cursurile *Academiei de Honvezi Ludovika* din Budapesta³.

În anul 1878 Silviu de Herbay apare menționat cu gradul de cadet⁴, iar de la 1 septembrie 1878 este consemnat cu același grad în cadrul Regimentului de Infanterie nr. 64 din Orăștie⁵. În anul 1882 el a fost atestat participând la o misiune în Bosnia în manualul militar al lui Karl Kandelsdorfer. În această mențiune, militarul român i se consemnează și gradul de locotenent⁶. Cel mai probabil misiunea militară avea legătură cu războaiele antiaustriece din zonă, izbucnite pe fondul luării în administrația Vienei a respectivului teritoriu, conform Tratatului de la Berlin (1878). În acest context o serie de trupe din Regimentul de Infanterie nr. 64 din Orăștie au fost trimise în Bosnia încă din 1881⁷.

Pe parcursul carierei sale militare, Silviu de Herbay va reveni în Bosnia. Începând cu 1 noiembrie 1890 a fost înaintat la gradul de căpitan clasa a II-a, iar din 1893 a fost încadrat în Regimentul de Infanterie nr. 33 din Arad⁸. Șematismele militare austro-ungare arată că în anul 1899 Silviu de Herbay era căpitan clasa I în cadrul Regimentului de Infanterie nr. 85 din Leutschau (azi Levoča, Slovacia). Interesant este faptul că militarul român apare menționat ca decorat cu *Medalia jubiliară comemorativă a semicentenarului domniei împăratului Franz Joseph*⁹. Acest fapt arată că militarul român și-a îndeplinit cu cea mai mare grijă și atenție îndatoririle, dar și ordinele superiorilor, fiind recompensat.

² Vasile Lechințan, *Oficiali de stat români din Transilvania (1368-1918)*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2003, p. 154.

³ Dorin Petresc, Ioan Lăzărescu, *Istoria Regimentului cezar și regesc nr. 64 Orăștie*, Deva, Editura Corvin, 2004, p. 222.

⁴ *Militär-Zeitung*, 31, nr. 67/1878, Wien, p. 538.

⁵ *Kais. Königl. Militär-Schematismus für 1879*, Wien, 1878, p. 234, 365.

⁶ Karl Kandelsdorfer, *Episoden aus den Kämpfen der K. K. Truppen im Jahre 1882*, Wien, 1884, p. 62.

⁷ D. Petresc, I. Lăzărescu, *op. cit.*, p. 145.

⁸ *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für das Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für 1893*, Wien, 1893, p. 213, 384.

⁹ *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für das Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für 1900*, Wien, 1899, p. 556.

La 1 mai 1903 căpitanul Silviu de Herbay a fost avansat la gradul de maior de către împăratul Franz Joseph¹⁰. Imperativele carierei armelor au făcut ca Silviu de Herbay să fie transferat în Regimentul de Infanterie nr. 68 din Budapesta, el fiind comandantul batalionului 4 din această unitate, având sediul la Szolnok. Șematismul militar pe anul 1904 preciza faptul că militarul român mai primise o decorație, *Crucea serviciul militar pentru ofițeri, pentru 25 de ani în serviciu, clasa I*¹¹. La 1 noiembrie 1907 a fost avansat locotenent-colonel¹² și cantonat în Regimentul de Infanterie nr. 68 la Sarajevo¹³. Se pare că noua aventură bosnică a militarului român a început mai devreme, la sfârșitul anului 1904 sau la începutul anului 1905. Ne bazăm această afirmație pe faptul că în *Enciclopedia Română*, vol. III, apărută la Sibiu în 1904, Silviu de Herbay este menționat la Leutschau¹⁴, iar la începutul anului 1905, când face o donație pentru Gimnaziul ortodox din Brad, apare consemnat ca maior în Sarajevo¹⁵. Silviu de Herbay a fost un adevărat animator al micii colonii de români din capitala Bosniei. Astfel, în ianuarie 1907, împreună cu conaționalii săi din Sarajevo, a organizat o „petrecere națională” în capitala bosniacă cu ocazia Anului Nou. În cadrul acesteia, Herbay a cântat la vioară *Romanța de B. Tauris*¹⁶. În iulie 1907, Herbay a dat o petrecere de rămas bun la Sarajevo pentru familiile ofițerilor români, în cadrul căreia a cântat la vioară compoziții proprii, aflând că urmează să fie mutat la Szolnok, unde a zăbovit o scurtă perioadă¹⁷. În anul 1908 a fost transferat la Arad¹⁸.

Pe plan personal a fost căsătorit cu artista Valeria Papp, cununia perechii având loc la Lipova în anul 1908¹⁹. În același an Austro-Ungaria a anexat Bosnia și Herțegovina, pe care le avusese în administrare până atunci. În noul context geopolitic din Balcani, dubla monarhie avea nevoie de siguranță la granița bosniacă, unde a transferat o serie de unități. Printre cele vizate a fost și batalionul nr. 4, condus de Silviu de Herbay, din cadrul Regimentului de Infanterie nr. 33 din Arad, care urma să fie dizlocat în orașul Foča (azi în Republica Srpska, Bosnia și Herțegovina)²⁰. Pentru Herbay nu era o noutate, cel mai probabil autoritățile militare au decis retrimiterea sa în Bosnia deoarece acesta era familiarizat cu realitățile locale din misiunile anterioare. Cu ocazia plecării în Bosnia pentru efectuarea serviciului de frontieră, episcopul Aradului, Ioan Ignatie Papp, a organizat un prânz festiv în

¹⁰ *Foaia Diecezană*, XVIII, nr. 17/1903, Caransebeș, p. 7; *Răvașul*, I, nr. 6/1903, p. 23; *Telegraful Român*, LI, nr. 44/1903, p. 183; D. Petresc, I. Lăzărescu, *op. cit.*, p. 223.

¹¹ *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für das Kaiserliche und Königliche Kriegsmarine für 1904*, Wien, 1903, p. 227, 536.

¹² *Tribuna*, XI, nr. 229/1907, Arad, p. 5.

¹³ *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für das Kaiserliche und Königliche Kriegsmarine für 1908*, Wien, 1907, p. 234, 568.

¹⁴ *Enciclopedia Română*, tom III, Sibiu, 1904, *passim*.

¹⁵ *Unirea*, XV, nr. 19/1905, Blaj, p. 161.

¹⁶ *Tribuna*, XI, nr. 19/1907, p. 3.

¹⁷ *Ibidem*, nr. 152/1907, p. 4.

¹⁸ *Biserica și Școala*, XXXII, nr. 16/1908, Arad, p. 7; *Tribuna*, XII, nr. 88, p. 5.

¹⁹ *Tribuna*, XII, nr. 115/1908, p. 4; V. Lechințan, *op. cit.*, p. 154.

²⁰ *Tribuna*, XIV, nr. 37/1910, p. 6.

onoarea ofițerilor români, la care a participat și locotenent-colonelul Silviu de Herbay (1910)²¹.

Silviu de Herbay în capitala imperială. Între imperativele carierei militare și mișcarea națională românească. Bravul militar român de la Regimentul de Infanterie nr. 33 din Arad a stat puțin în noua misiune bosniacă, iar în 1910 a fost avansat la gradul de colonel²². În același an a primit o nouă decorație, *Crucea militară pentru merite*²³. La puțin timp de la avansare, Silviu de Herbay a fost numit în 1911 la Comanda Pieței (*Platz-Comando*) din Viena²⁴. În acest mod omul de arme român a ajuns unul dintre cele mai importante personaje militare ale cosmopolitei capitale imperiale. Metropola Europei Centrale i-a oferit ofițerului român largi posibilități de afirmare socială și profesională, de care el a profitat la maximum, devenind un personaj activ al societății vieneze. Cu toate acestea, acțiunile sale au avut în centru sprijinirea și promovarea elementului românesc. În perioada sa vieneză a devenit membru fondator al asociației culturale ASTRA, plătind cu această ocazie 400 de coroane²⁵. El și-a păstrat această calitate inclusiv în epoca interbelică.

Colonelul Silviu de Herbay a avut o relație foarte bună cu marele aviator Aurel Vlaicu, pe care l-a susținut constant în demersurile sale aeronautice. Astfel, în mai 1912 a participat la expoziția de la Viena în cadrul căreia a fost prezentat aeroplanul *Vlaicu II*²⁶. De asemenea, Silviu de Herbay a fost prezent și la mitingul aerian de la Aspern (23-30 iunie 1912), unde Vlaicu a concurat cu cei mai buni piloți ai vremii din Europa, printre care și francezul Roland Garros. După succesul reputat la întrunirea aviatică, la 5 iulie 1912, Aurel Vlaicu a fost omagiat la Viena de membrii coloniei românești, la serbare participând și Silviu de Herbay, care a ținut un discurs în care a amintit faptul că românii au fost cei care l-au respins pe împăratul Napoleon I în bătălia de la Aspern (1809), iar tot la Aspern aviatorul român a concurat cu un mare succes, demonstrând calitățile monoplanului *Vlaicu II*. Herbay își exprima speranța și încrederea că se vor colecta banii necesari pentru construirea aeroplanului *Vlaicu III*²⁷. Pentru realizarea acestui obiectiv, Herbay a donat suma de 100 coroane²⁸.

În timpul petrecut în capitala imperială, Herbay a fost un promotor al ideilor naționale românești, fiind implicat în numeroase acțiuni și asociații, dar și în cadrul vieții sociale a marii capitale. În februarie 1912 îl regăsim pe colonelul român ca participant la funeraliile ministrului de externe al Austro-Ungariei, Alois Lexa von Aehrenthal²⁹.

²¹ *Ibidem*, nr. 35/1910, p. 7.

²² *Ibidem*, nr. 223/1910, p. 7.

²³ *Telegraful Român*, LVIII, nr. 28/1910, p. 119.

²⁴ *Românul*, I, nr. 71/1911, Arad, p. 7.

²⁵ *Ibidem*, nr. 166/1911, p. 8; *Transilvania*, nr. 4 jubiliar, iulie-august 1911, p. 649.

²⁶ *Românul*, II, nr. 107/1912, p. 3.

²⁷ *Ibidem*, nr. 139/1912, p. 1.

²⁸ *Ibidem*, nr. 161/1912, p. 6.

²⁹ *Ibidem*, nr. 37/1912, p. 4.

Silviu de Herbay a fost unul dintre cei care au sprijinit *Societatea bisericească română* din Viena. Astfel, în martie 1912, el a participat la cea de-a V-a adunare a acestei organizații românești, prilej cu care a fost ales membru în comitet³⁰. La 10 mai 1912, împreună cu ministrul plenipotențiar al României la Viena, Edgar Mavrocordat, Herbay a participat la sărbătorirea zilei naționale³¹. Membru de vază al comunității românești din Viena, ilustrul militar român era un obișnuit al evenimentelor organizate de conaționali în capitala austriacă. Astfel, în primăvara anului 1912 a participat la un concert al coloniei românești din Viena alături de ministrul plenipotențiar al României, Edgar Mavrocordat, Aurel Vlaicu sau dr. Lazăr Popovici³².

După cum deja am anticipat, Silviu de Herbay a fost compozitor. În anul 1912 apărea la Arad *Vals de Amor pentru clavier și violină*, compus de omul de arme român, la prețul de 2 coroane, venitul obținut în urma vânzărilor fiind destinat Școlii de fete din orașul de pe Mureș³³.

Silviu de Herbay, sprijinitor al tineretului și sportului românesc

Militarul român a fost un apropiat al tineretului român din Austro-Ungaria, mai ales a celui studios. În acest sens a avut o relație strânsă cu *Societatea Petru Maior* a studenților români din Budapesta. Astfel, între 20-22 aprilie 1912, el a participat la jubileul de 50 de ani al societății, eveniment organizat sub patronajul celor doi mitropoliți: greco-catolic (Victor Mihályi de Apșa) și ortodox (Ioan Mețianu)³⁴, dar și al altor intelectuali și oameni de marcă. Printre patronii spirituali ai acestui eveniment s-a aflat și colonelul Silviu de Herbay³⁵. Cu această ocazie s-a constituit *Comitetul societății pentru internat*, făcându-se mai multe donații. Silviu de Herbay a contribuit cu suma de 200 de coroane³⁶. În mai 1912 el a donat 8 coroane cu ocazia semicentenarului acestei asociații studențești³⁷, iar în 1914 a mai donat încă 100 de coroane pentru secția sportivă a *Societății Petru Maior*, ziarul arădean *Românul* menționând faptul că militarul român face acest gest pentru a doua oară³⁸.

În preajma izbucnirii Primului Război Mondial, Silviu de Herbay a continuat cu o mai mare ferveoare să promoveze interesele românești atât în Austro-Ungaria, cât și în afara ei. Astfel, în februarie 1914 el a organizat un concert de muzică românească la Hotelul Palace din Abbazia (azi Opatija, Croația), pe coasta Mării Adriatice, la care au participat, printre alții, contele Szechenyi și arhiducele Eugen de Austria. Un mare succes l-a avut cântecul *Codrule* de Eugen Pap³⁹.

³⁰ *Românul*, nr. 54/1912, p. 6; *Telegraful Român*, LX, nr. 29/1912, p. 117.

³¹ *Românul*, nr. 106/1912, p. 9.

³² *Ibidem*, nr. 95/1912, p. 9.

³³ *Ibidem*, nr. 262/1912, p. 8; *Telegraful Român*, LX, nr. 92/1912, p. 379.

³⁴ *Românul*, nr. 67/1912, p. 7.

³⁵ Maria Berényi, *Budapesta românească în urmă cu 100 de ani*, în "Simpozion. Comunicările celui de al XXII-lea simpozion al cercetătorilor români din Ungaria (Giula, 24-25 noiembrie 2012)", editor Maria Berényi, Giula, 2013, p. 53.

³⁶ *Ibidem*, p. 62.

³⁷ *Românul*, nr. 106/1912, p. 9.

³⁸ *Ibidem*, IV, nr. 24/1914, p. 5.

³⁹ *Ibidem*, nr. 27/1914, p. 5.

Militarul român s-a interesat și de tineretul studios român din afara Austro-Ungariei. La 6 martie 1914 Silviu de Herbay a fost prezentat de Mircea Șirianu la Paris, în cadrul *Societății culturale a studenților români Vasile Alecsandri*. Colonelel era caracterizat ca ”*fruntaș al vieții transilvănene*”; sunt prezentate meritele sale în mișcarea națională din Transilvania, mai ales în mișcarea sportivă a tineretului. În discursul ținut cu această ocazie, Herbay i-a îndemnat pe studenți să meargă înainte pe calea datoriei și a patriotismului, a arătat importanța sportului, care alături de cântec și oratorie trebuie să devină mijloc de propagandă și luptă națională; i-a îndemnat pe tineri să studieze la Paris și să nu uite că sunt români și au o datorie față de națiunea și societatea românească⁴⁰.

Silviu de Herbay a rămas cunoscut pentru eforturile sale de a organiza sportul românesc din Transilvania. Din acest punct de vedere el poate fi considerat un părinte fondator al sportului românesc. La inițiativa sa a avut loc în 1914 la Hotelul Central din Arad o consfătuire pentru crearea unei federații a cluburilor sportive românești. Cu această ocazie s-a propus și aprobat înființarea *Federației Cluburilor Sportive și de Gimnastică din Ungaria*, cu sediul la Arad, avându-l președinte pe colonelul Silviu de Herbay. Ziarul *Românul* consemna că la respectiva întrunire au mai participat dr. Ioan Giurgiu (avocat), Virgil Onițiu (director de școală în Brașov) și dr. Gheorghe Crișan (avocat în Arad)⁴¹. Ca o consecință a acestei întruniri a avut loc la Orăștie o mare serbare sportivă, adevărată olimpiadă a sportului românesc din Transilvania (31 mai 1914), prilej cu care s-a constituit în mod concret și federația sportivă românească⁴². Aceasta a fost prima manifestare sportivă organizată de federația recent întemeiată. În cadrul întrecerilor au participat sportivi români din Budapesta, Arad și Cluj. Interesant este faptul că deschiderea oficială a avut loc la un meci de fotbal între echipa *Societății Petru Maior* din Budapesta și *Gloria Arad*⁴³. Meciul a fost câștigat cu 3-2 de echipa *Societății Petru Maior*. Menționăm faptul că militarul român a contribuit cu bani și a impulsionează crearea și dezvoltarea acestei echipe⁴⁴. Ziarul *Românul* descria în următorii termeni contribuția colonelului român, în legătură cu întrecerile sportive de la Orăștie: ”*Azi, mulțumită acestui om harnic, sportul românesc înflorește și la insistența acestui om, s-a înființat și federația sportivilor ardeleni. Iar dacă vom ajunge vreodată la rezultate mari și egale cu ale apusenilor, ochii noștri să fie deapuri îndreptați spre acest bine-făcător, spre colonelul Silviu de Herbay*”⁴⁵. În cadrul acestor jocuri sportive, Herbay a fost președintele juriului și a condus juriul concursului de scrimă, iar ulterior, în cadrul festivității de premiere, a ținut un discurs în care le-a îndemnat și pe doamne să facă sport⁴⁶.

⁴⁰ *Ibidem*, nr. 46/1914, p. 4.

⁴¹ *Ibidem*, nr. 110/1914, p. 3.

⁴² Gheorghe I. Bodea, *Agora "U"-85 1919-2004, I (1919-1946). File din istoria sportului românesc din Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2004, p. 66.

⁴³ *Cosânzeana*, IV, nr. 21-22/1914, Orăștie, p. 313.

⁴⁴ Gh.I. Bodea, *op. cit.*, p. 46.

⁴⁵ *Românul*, nr. 112/1914, p. 3.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 4.

După fondarea federației, Silviu de Herbay a trimis presei o circulară adresată directorilor de școli în care anunță fondarea acestui organism, ale cărui statute vor fi date spre aprobare Ministerului de Interne al Ungariei. Documentul elaborat de Herbay spunea că scopurile principale ale federației sunt: organizarea uniformă și sistematică a cluburilor sportive existente și încurajarea constituirii de alte cluburi noi, o bună pregătire a profesorilor de sport prin asigurarea de burse pentru a studia în străinătate și de a participa la concursuri, elaborarea unui regulament pentru concursurile sportive⁴⁷.

Militarul Silviu de Herbay între Austro-Ungaria și România

Informațiile despre activitatea lui Silviu de Herbay în timpul Primului Război Mondial (1914-1918) sunt puține și lacunare. Totuși din presa vieneză și budapestană a vremii putem afla unele informații. La începutul anului 1916 Herbay s-a aflat la Budapesta, unde a participat la un dineu oficial organizat în onoarea împăratului Germaniei, Wilhelm al II-lea, în cadrul căruia a ținut un toast cu ocazia zilei de naștere a acestuia⁴⁸. Tot în acest context, gazeta *Neues Wiener Journal* consemna faptul că militarul român a participat în capitala Ungariei la un banchet⁴⁹. Ziarul budapestan *Pester Lloyd* consemna, la rândul său, prezența lui Silviu de Herbay la evenimentul mai sus menționat, atestând și calitatea de *platzkommandant* a colonelului român (26 ianuarie 1916)⁵⁰. Prezența militarului român în capitala ungară atestă o dată în plus prestigiul social de care se bucura acesta la nivelul dublei monarhii. În martie 1916 el se afla la Viena, fiind pomenit în ziarul *Neue Freie Presse* cu gradul de colonel și funcția de *stationskommandant*⁵¹. O mențiune identică a fost făcută și în ziarul *Illustrierte Kurote Zeitung*⁵².

Silviu de Herbay a avut un rol de o relativă importanță și în contextul Marii Uniri. Astfel, el a fost reprezentantul Consiliului Național Român Central din Arad pe lângă Senatul Militar Român Central al Ofițerilor și Soldaților din Viena, instituție creată cu scopul transportării în Transilvania a soldaților români din armata austro-ungară, care a funcționat între 31 octombrie-27 noiembrie 1918. Herbay a sosit în capitala imperială la 13 noiembrie, iar în ziua următoare a întocmit un raport informativ adresat Consiliului Național Român Central din Arad. În acest act, Herbay anunța că la Viena există circa 2.000 de soldați înarmați și precizează că ei nu pot ajunge în Transilvania prin nordul Ungariei, iar propunerea înaintată în acest sens autorităților croate a fost declinată. Cu toate acestea exista și varianta trimiterii la Arad, pe calea ferată, prin Croația-Slavonia, a 100 de soldați neînarmați. Herbay preciza în documentul amintit că nu renunță la varianta trimiterii soldaților înarmați prin Croația și va trimite la Zagreb o comisie de negociere cu guvernul croat. Operațiunea de trimitere a soldaților de la Viena spre Transilvania prin Croația făcea parte dintr-un plan mai amplu, care viza și o joncțiune cu soldații români, care luptaseră pe frontul italian. Silviu de Herbay îndeamnă Consiliul Național Român

⁴⁷ *Ibidem*, nr. 146/1914, p. 7.

⁴⁸ *Reichspost*, XXIII, nr. 43/1916, Wien, p. 8.

⁴⁹ *Neues Wiener Journal*, XXIV, nr. 7990/1916, Wien, p. 4.

⁵⁰ *Pester Lloyd*, 63, nr. 27/1916, Budapest, p. 12.

⁵¹ *Neue Freie Presse*, nr. 18523/1916, p. 29.

⁵² *Illustrierte Kurote Zeitung*, 42, nr. 1/1916, p. 6.

Central, la propunerea lui Constantin Isopescu-Grecul, să publice în toate ziarele arădene un anunț conform căruia toți militarii activi sau în rezervă să se înscrie în acest organism sau la secția militară din Viena ori în Comitetul Național Român din Budapesta; în caz contrar se va considera că au renunțat la orice serviciu militar sau civil în statul român⁵³. La 1 decembrie 1918, Silviu de Herbay a trimis o telegramă Consiliului Național Român Central în care își exprima dorința ca adunarea națională de la Alba Iulia să reușească⁵⁴. Implicarea lui Herbay în evenimentele anului 1918 demonstrează încă o dată atașamentul său profund pentru cauza națională, dar și sentimentele sale nedisimulate pentru înfăptuirea Marii Uniri. El a fost unul dintre cei care, la sfârșitul războiului, i-a organizat pe soldații români din armata austro-ungară, facilitându-le transferul în serviciul statului român.

Pentru toate meritele pe care le-a avut atât ca militar de elită, cât și ca promotor al intereselor românești, din anul 1918 Silviu Herbay a fost avansat la gradul de general de către regele României, Ferdinand I, fiind trecut în rezervă începând cu 1919⁵⁵.

Militarul român și activitatea sa filantropică. Relațiile sale sociale și activitatea sa în România

Pe lângă activitatea națională remarcabilă, Silviu de Herbay a desfășurat și o bogată activitate de binefacere concretizată în multiplele donații și opere caritabile. În continuare vom prezenta câteva dintre acestea. În anul 1893 a donat un florin pentru ajutorarea celor afectați de incendiul de la Pecica Română⁵⁶. În 1906 a contribuit cu 25 coroane pentru biserica ortodoxă din comuna Vulcez (tractul Deva)⁵⁷, iar în anul 1907 la cererea episcopului Aradului, Ioan Ignatie Papp, a donat 100 de coroane pentru renovarea catedralei ortodoxe din Arad⁵⁸. În anul 1911 a trimis redacției ziarului arădean *Românul* suma de 20 de coroane destinată ridicării busturilor lui Mihai Eminescu și George Barițiu⁵⁹. Sprijinul pentru tinerimea română, care a constituit o constantă a activității lui Silviu de Herbay, a fost demonstrat încă o dată în anul 1912, el premiindu-l cu 25 coroane pe studentul Traian Iancu care a câștigat un concurs de înot⁶⁰.

Activitatea lui filantropică a continuat și după Marea Unire, în cadrele României Mari, astfel că în 1920 a donat 100 de coroane pentru biblioteca și muzeul ASTRA⁶¹. Silviu de Herbay a un fost personaj important al societății arădene și nu numai, căutat de personalitățile politice ale României, cu care a întreținut relații de prietenie și colaborare. Astfel, în aprilie 1909 a fost vizitat de Gheorghe Vercescu,

⁵³ Mircea Popa, *Noi documente privind viața și activitatea lui Iuliu Maniu*, în "Annalles Universitatis Apulensis", Series Historica, nr. 2-3, 1998-1999, p. 43-51; Mihai-Octavian Groza, *Senatul Militar Român Central al Ofițerilor și Soldaților din Viena (31 octombrie-27 noiembrie 1918)*, Cluj-Napoca, 2015, p. 70-71.

⁵⁴ V. Lechințan, *op. cit.*, p. 154.

⁵⁵ *Monitorul Oficial*, nr. 73/1919, p. 3955.

⁵⁶ *Biserica și Școala*, XVII, nr. 16/1893, p. 127.

⁵⁷ *Tribuna*, X, nr. 135/1906, p. 5.

⁵⁸ *Biserica și Școala*, XXXI, nr. 1/1907, p. 2.

⁵⁹ *Românul*, I, nr. 125/1911, p. 7.

⁶⁰ *Ibidem*, IV, nr. 194/1912, p. 8.

⁶¹ *Transilvania*, LI, nr. 5-9/1920, p. XL.

prefectul județului Dolj⁶². Silviu de Herbay a fost și un apropiat al celor două biserici românești din Transilvania (ortodoxă și greco-catolică), manifestând un remarcabil spirit ecumenic și de toleranță. Herbay a avut o relație de amiciție cu episcopul Aradului, Ioan Ignatie Papp, fiind un obișnuit al meselor festive organizate de ierarhul ortodox pentru societatea arădeană. În ianuarie 1911, episcopul Papp a dat o astfel de masă, printre invitații de marcă numărându-se și Silviu de Herbay⁶³. De asemenea, în anul 1914 el a participat împreună cu soția sa la vizita canonică efectuată la Baia Mare de episcopul greco-catolic de Gherla, Vasile Hossu⁶⁴.

După război, Silviu de Herbay și-a dedicat viața și activitatea promovării sportului românesc. A fost unul dintre cei care în 1919 au pus bazele echipei de fotbal Universitatea Cluj, în contextul deschiderii primei universități românești în orașul de pe Someș (1919). La 21 octombrie 1919 generalul Herbay a lansat un apel în presa clujeană adresat tinerimii române: *”Educația fizică a tinerimii noastre este foarte neglijată. Dacă până acum ne puteam scuza năzuințele noastre spre oțelirea fizică întrucâtva cu dominația ostilă, acum acest motiv cade. Poporul român numai atunci își poate îndeplini misiunea istorică, dacă tinerimea noastră, pe lângă înmulțirea cunoștințelor nu-și neglijează oțelirea corespunzătoare fizicului său. Sunt convins că tinerimea universitară română care acum se înscrie la prima universitate din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș e conștientă de adevărul proverbului vechilor romani <Mens sana in corpore sano> și își va avea locul în înalta menire de a duce steagul mișcării sportive la biruință. Apelăm deci cu căldură patriotică la fieșterea tânăr universitar român să-și țină de o sfântă datorință de a se înscrie în listele sportive care se află la Secretariatul Universității”*⁶⁵. Pe de altă parte, Herbay a ținut o serie de conferințe despre importanța sportului. La 15 martie 1920, la Primăria din Caransebeș, Herbay a vorbit despre rolul vieții sportive în educație⁶⁶, iar la 20 martie 1920 a ținut o conferință la Primăria din Arad cu titlul *Educația fizică și mișcarea sportivă românească*, în care a prezentat importanța acestei discipline, a realizat un istoric al sportului începând de la greci și romani, dar a subliniat și rolul mișcării sportive din Transilvania⁶⁷.

Din punct de vedere politic, Silviu de Herbay s-a înscris în Partidul Poporului condus de generalul Alexandru Averescu, iar din 1920 a devenit senator al acestei formațiuni⁶⁸. Ajuns în Parlamentul României Mari, Herbay a luptat pentru sportul românesc. Astfel, în anul 1921, alături de mitropolitul-primat Miron Cristea și de alți senatori, Silviu de Herbay a depus un proiect de lege pentru organizarea educației fizice în școală, armată, în societățile de sport și gimnastică ale meseriașilor, muncitorilor și țăranimii⁶⁹. Pe de altă parte, generalul și-a continuat opera caritativă; în septembrie 1921 a organizat alături de soția sa și alte persoane la Băile

⁶² *Tribuna*, XIII, nr. 76/1909, p. 7.

⁶³ *Românul*, I, nr. 7/1911, p. 9.

⁶⁴ *Unirea*, XXIV, nr. 57/1914, p. 4.

⁶⁵ Gh.I. Bodea, *op. cit.*, p. 83-84.

⁶⁶ *Foaia Diecezană*, XXXV, nr. 11-12/1920, p. 12.

⁶⁷ *Românul*, IX, nr. 62/1920, p. 3.

⁶⁸ *Universul*, XXXVIII, nr. 143/1920, București, p. 3.

⁶⁹ *Biserica și Școala*, XLV, nr. 12/1921, p. 2.

Herculane o șezătoare artistică în cadrul căreia s-au colectat 5.410 lei, care au fost dăruite filialei Mehadia a *Societății ortodoxe naționale a femeilor române* și săracilor din orașul-stațiune⁷⁰. Herbay a desfășurat și o bogată activitate publicistică. Așa cum am amintit anterior, a fost colaborator pe teme militare la *Enciclopedia Română*, vol. III, apărută la Sibiu, și la ziarul *Tribuna* din aceeași localitate. De asemenea, Silviu de Herbay este autorul unor memorii, *Reproducțiuni din scrisesele mele ca ofițer român din fosta armată austro-ungară*⁷¹. Cu puțin timp înaintea decesului, îl reîntâlnim menționat la Cluj, unde a asistat la o conferință a istoricului Ioan Lupaș⁷². Silviu de Herbay a murit la 1 decembrie 1923 la București, iar ceremoniile funerare s-au desfășurat la Baia Mare⁷³. În cinstea sa a fost instituită o întrecere sportivă, Cupa Herbay la fotbal, una dintre precursorile Cupei României. Ziarul arădean *Românul* din 22 noiembrie 1931 anunța că în cadrul Cupei Herbay, Ripensia Timișoara a învins Gloria CFR Arad cu 4-0⁷⁴.

Considerații finale

Silviu de Herbay este o personalitate prea puțin cunoscută și pusă în valoare de istoricii români, iar prezentul demers vine să scoată în evidență, să lumineze aspecte ale vieții și activității ilustrului militar român. El și-a îndeplinit cu cea mai mare cinste și onoare datoria de militar, fiind trimis în diverse misiuni, inclusiv în zone fierbinți precum Bosnia și Herțegovina, dar pe de altă parte și-a adus o contribuție esențială la dezvoltarea poporului din rândul căruia făcea parte. Fără să greșim, putem să-l considerăm pe Herbay ca un membru important al mișcării naționale a românilor din Austro-Ungaria. Pe de altă parte, sportul românesc îi datorează mult militarului român. Susținerea tineretului și a sportului românesc au constituit două preocupări cheie ale activității lui Silviu de Herbay.

Bibliografie:

Kais. Königl. Militär-Schematismus für 1879, Wien, 1878.

Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für das Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für 1893, Wien, 1893.

Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für das Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für 1900, Wien, 1899.

Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für das Kaiserliche und Königliche Kriegsmarine für 1904, Wien, 1903.

Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für das Kaiserliche und Königliche Kriegsmarine für 1908, Wien, 1907.

Biserica și Școala, 1893-1921.

⁷⁰ *Foaia Diecezană*, XXXVI, nr. 38/1921, p. 5.

⁷¹ Ioachim Crăciun, Ioan Lupaș, *Istoriografia română în 1921 și 1922, repertoriu bibliografic*, în "Anuarul Institutului de Istorie Națională", II, 1923, Cluj, p. 460.

⁷² *Clujul*, I, nr. 33/1923, Cluj, p. 3.

⁷³ *Renașterea*, I, nr. 14/1923, Cluj, p. 7; *Transilvania*, 55, nr. 10-11/1924, anexa VIII; *Vestul României*, I, nr. 55/1923, Oradea Mare, p. 2.

⁷⁴ *Românul*, XVI, nr. 44/1931, p. 4.

Clujul, 1923.
Cosânzeana, 1914.
Foaia Diecezană, 1903-1921.
Illustrierte Kurote Zeitung, 1916.
Militär-Zeitung, 1878.
Monitorul Oficial, 1919.
Neue Freie Presse, 1916.
Neues Wiener Jurnal, 1916.
Pester Lloyd, 1916.
Răvașul, 1903.
Reichspost, 1916.
Renașterea, 1923.
Românul, 1911-1931.
Telegraful Român, 1883-1912.
Transilvania, 1911-1924.
Tribuna, 1906-1910.
Unirea, 1905-1914.
Universul, 1920.
Vasárnapi Ujság, 1887.
Vestul României, 1923.

BERÉNYI, Maria, *Budapesta românească în urmă cu 100 de ani*, în ”Simpozion. Comunicările celui de al XXII-lea simpozion al cercetătorilor români din Ungaria (Giula, 24-25 noiembrie 2012)”, editor Maria Berényi, Giula, 2013, p. 40-81.

BODEA, Gheorghe I., *Agora ”U”-85 1919-2004, I (1919-1946). File din istoria sportului românesc din Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2004.

CRĂCIUN, Ioachim, LUPU, Ioan, *Istoriografia română în 1921 și 1922, repertoriu bibliografic*, în ”Anuarul Institutului de Istorie Națională”, II, 1923, Cluj, p. 407-506.

Enciclopedia Română, tom III, Sibiu, 1904.

GROZA, Mihai-Octavian, *Senatul Militar Român Central al Ofițerilor și Soldaților din Viena (31 octombrie-27 noiembrie 1918)*, Cluj-Napoca, 2015.

HOSSU-LONGIN, Francisc, *Amintiri din viața mea*, Cluj, Editura Dacia, 1975.

KANDELSDORFER, Karl, *Episoden aus den Kämpfen der K. K. Truppen im Jahre 1882*, Wien, 1884.

LECHINȚAN, Vasile, *Oficiali de stat români din Transilvania (1368-1918)*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2003.

PETRESC, Dorin, LAZĂRESCU, Ioan, *Istoria Regimentului cezar și regesc nr. 64 Orăștie*, Deva, 2004.

POPA, Mircea, *Noi documente privind viața și activitatea lui Iuliu Maniu*, în ”Annalles Universitatis Apulensis”, Series Historica, nr. 2-3, 1998-1999, p. 43-51.